

อ่านละเอียด

แต่ละบุคคลเมื่ออ่านวรรณคดี อาจมีวิวัฒนาการถึงวรรณคดีแตกต่างกันไป แต่เมื่อวรรณคดีกลายฐานะจากเครื่องประเทืองใจ อารมณ์และความคิดของบุคคล หรือสังคมมาเป็นวิชาการที่ต้องศึกษาในสถานศึกษา ก็ปรากฏว่ามีวิวัฒนาการถึงวรรณคดีอย่างค่อนข้างตายตัววิธีหนึ่งซึ่งเด่นและแพร่หลาย นั่นคือการถอดคำประพันธ์ วิเคราะห์วรรณคดีคนไทยในสมัยที่ยังไม่มีโรงเรียน น่าจะไม่เคยนึกถึงมาก่อน น่าคิดว่าการถอดคำประพันธ์เกิดขึ้นได้อย่างไรและทำให้เขาถึงวรรณคดีได้แค่ไหน และเราควรพอใจเพียงนั้นหรือไม่

การถอดคำประพันธ์ในโรงเรียน น่าจะมีขึ้นเพื่อแก้ปัญหาเรื่องคำยากในวรรณคดี เพราะวรรณคดีที่สรรมาเป็นหนังสือเรียนนั้น มักเป็น วรรณคดีของฝรั่ง และวรรณคดีของฝรั่งก็มีอายุเก่าแก่ที่มแต่ศัพท์โบราณไม่ว่าจะเป็นคำไทยเดิม หรือคำยืมจากภาษาอื่น การเรียนวรรณคดีจึงใช้เวลาแทบทั้งหมดอย่างเต็มที่ เพื่ออธิบายศัพท์คนควาหาที่มาของศัพท์หรือสันนิษฐานศัพท์ที่เป็นปัญหา เมื่อสอบครูจะยกศัพท์ที่อธิบายไว้แล้ว มาถาม นักเรียนอีกเป็นการสอบดูว่าจำได้ไหม ข้อความที่ครูยกมาให้ถอดคำประพันธ์มักเป็นข้อความที่เห็นว่ามีศัพท์ยาก หรือมีการเรียงคำผิดจากภาษาพูดในชีวิตประจำวัน ซึ่งอาจเป็นปัญหาในการถอดความในเฉพาะตอนนั้นเท่านั้น ถ้าเนื้อหาก็มุ่งเพียงให้จำได้ว่า ต่อไปนี้เป็นคำพูดของใคร พูดกับใคร เมื่อ

ไร หรือใครทำอะไร ที่ไหน ซึ่งเป็นการเรียนที่
ไม่ออกเลยไปจากวิชาอ่านเอาเรื่องเท่าใดนัก หรือ
ถ้าครูเห็นว่าวรรณคดีเรื่องใดมีข้อความพาดพิงถึง
ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือศาสตร์โบราณบาง
อย่างก็มุ่งอธิบายรายละเอียดความรู้ ในคำนั้น ๆ
โดยการค้นคว้าเพิ่มเติม โดยความรู้ที่ได้นั้นไม่
เป็นประโยชน์ต่อการเข้าถึงวรรณคดีนั้นเลย กลับ
ทำให้ละเอียดต่อการพิจารณาเนื้อหาของ วรรณ คีติ
นั้นเสียอีก

ทั้งนี้ทั้งนั้นกว่า วรรณคดีคือการแสดง
ออกอย่างหนึ่งของ มนุษย์ ที่จะ ถ่ายทอด ความรู้สึก
และ อารมณ์สะท้อนใจอันซับซ้อนเมอสมงกระทบ
อารมณ์ ยิ่งกว่านั้นถ้อยคำนอกจากจะถ่ายทอด
อารมณ์สะท้อนใจแล้วยังทำให้ผู้อ่านได้เห็น คำ-
นิยม ทักษะคดี ความคิดและปรัชญาของผู้เขียน
(ในฐานะเอกบุคล) หรือของสังคมในสมัยนั้น
ด้วย ถ้าอ่านวรรณคดีอย่างถอดความก็จะได้แต่
ความของวรรณคดีอย่างผิวเผิน และยังทำให้ใครส
ทค้อยลงกว่าเดิมอีกด้วย

วรรณคดีที่ประสบผลสำเร็จในการถ่ายทอด
อารมณ์สะท้อนใจนั้น กวีจะต้องเลือกเฟ้นถ้อยคำ
อย่างประณีตดีถ้วนเพื่อร้อยกรอง ติดต่อกัน ไป ให้
เหมาะเจาะด้วยลีลา และ จังหวะที่ ประสม ประสาน

และขัดแย้งกันเองอยู่ในตัว ความคล้อยตามหรือ
ขัดแย้งกันอย่างกลมกลืน ของเสียง และความหมาย
ของถ้อยคำเอง ที่บ่งบอกอารมณ์สะท้อนใจที่
สร้างขึ้นจากภาพนึกในจินตนาการที่กลั่นกรองแล้ว
กวีจะเลือกเฟ้นถ้อยคำอย่างพิถีพิถัน มิใช่เขียนด้วย
กลอนพาไป หรือหากำมาบรรจลงในกรอบฉันท
ลักษณ์เพื่อให้เป็นไปตามรูปแบบเท่านั้น กวีย่อม
รู้ว่าคำแต่ละคำแม้จะมีความหมายคล้ายกัน หรือ
เป็นไปในทำนองเดียวกัน แต่ย่อมจะมีน้ำหนัก
รสคำ น้ำเสียง ความหมายโดยนัย และภาพนึก
เกี่ยวโยงไม่เหมือนกัน

ด้วยเหตุนี้ครูจึงน่าจะแนะนำให้ผู้เขียนระดับถึง
ความชั้นนี้ว่า ยิ่งอ่านโดยพิถีพิถณาโดยละ-
เอียดมากเท่าไร ก็จะทำให้รู้สึกและเข้าถึงวรรณคดี
ได้มากเท่านั้น แต่การถอดคำประพันธ์จะได้แต่
ความผิว ๆ การแปลศัพท์จะได้แต่ความหมายตาม
พจนานุกรมหรือเป็นเครื่องมือศึกษา นิรุกติศาสตร์
ส่วนการพิจารณา ฉันท ลักษณ์ ก็ จะ ได้แต่ ฉันท-
ลักษณ์

การอ่านละเอียดไม่ใช่ของง่ายนัก แต่ก็ไม่
ยากจนเกินไป และเป็นวิธีที่มีเหตุผลรัดกุม ข้อ
สำคัญผู้อ่านจะต้องไม่เอาความรู้สึกส่วนตัว เข้าไป
ตัดสิน จะต้องไม่คิดเอาไว้ล่วงหน้าว่าจะต้องเป็น

อย่างหนึ่งอย่างนี้ เพียงแต่นำตัวเข้าไปในวรรณคดี และให้วรรณคดีพาไปสู่รส และ ความรู้สึกนึกคิด ต่าง ๆ โดยไม่พะวงถึงตัวเองเลย ถ้าวรรณคดี นั้นมีศัพท์ยากครู อาจทำ คู่มือ อธิบาย ศัพท์ให้ต่าง หาก หรือให้ผู้เรียนค้นคว้าเตรียมมาล่วงหน้า เพื่อไม่ให้เสียเวลา เมื่ออ่านวรรณคดีผู้อ่านจะต้อง พิจารณาคำแต่ละคำทีละคำ โดยถือหลักว่าทุกคำ มีความหมายที่ก่ออารมณ์และสร้างบรรยากาศ ตาม จินตนาการของกวี คำบางคำอาจตีความหมายได้ หลายนัยทำให้มองเห็นวรรณคดีนั้นได้ละเอียดลออ ขึ้น เมื่อพิจารณาทีละคำแล้วควรพิจารณารวม ทั้งหมดคือคำว่า คำแต่ละคำมีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นแง่ขัดแย้งหรือสนับสนุนกัน

ลองพิจารณาคำ ประพันธ์ ต่อ ไปนี้ ด้วย การ อ่านละเอียด

ตะวันรอนอ่อนอับพยับแสง
ดวงแดงดังจะพานาตาไหล
ยังรอรังส่งฟ้าด้วยอาลัย
ค่อยไรไรเลื่อนลับวับวิญญาณี

(นิราศพระประธม - สุนทรภู่)

บทแรก รอน อ่อน อับ พยับ สันับสนุน

กัน รอน ในความว่า จวนจะหมก จวนจะสิ้นจวน จะขาด มีนัยบ่งบอกความเคลื่อนไหว ที่ดำเนิน สืบต่อกันอยู่เรื่อย ๆ โดยมีจุดหนึ่งเป็นจุดยุติ เป็น ความเคลื่อนไหวช้า ๆ อย่างค่อยเป็นค่อยไป โยง ให้นึกถึงความอ่อนแรงละห้อย หรือแรงที่กำลัง ลดลง ๆ ทุกที ในหนึ่ง ตะวัน แสงแรงที่ แสง พยับแสง ทำให้นึกถึงความมัวมน อ่อน อับ รับ กับ รอน อับ ทำให้นึกถึงความมืดมัวที่ปรากฏ อยู่เฉพาะหน้าหรือล้อมรอบตัว เป็นบรรยากาศที่ ชวนให้สลททหู่

บาทที่สอง สืบเนื่องมาจากบาทที่หนึ่ง แสง แสงลักษณะที่ตรงกันข้าม ขณะที่ตะวันมีแสง รอนอ่อนลงทุกขณะนั้นตัวมันเองกลับมีสีแดง สี- แดงเป็นสีร้อน สีจ้า และมีพลัง ความ แดง ของ ดวงตะวันนั้นดังคู่ตาสายคาเค้นอยู่ท่ามกลางความขมก ุขมัว ดวงตะวันแดงนี้มีอำนาจมากจนกระทบกระ เทือนใจทำให้ไหวแปรรุนแรงขึ้นกว่าเดิม (ดังจ ร พานาตาไหล)

บาทที่สามและสี่ ขณะที่ตะวันรอนอ่อนแสงล ุทุกขณะนั้น ช่วงหนึ่งก่อนที่จะลับหายไปเป็นช่วง ที่ รอ รัง หยุคอยู่ (ไม่เคลื่อนต่อไป) "ยังรอรัง ส่งฟ้าด้วยอาลัย" ยัง ยืนยืนสภาพที่เห็นปรากฏอยู่ แต่ตา เหมือนจะปล่อยใจให้มีหวัง รอรัง แสง

การหยุดอยู่กับที่ในช่วงระยะเวลา อาลัย แสดง
ความมีเชื้อโยเกะเกี่ยวในอารมณ์ สิ่ง กลายเป็น
สัญญาณก่อนจากไป บาทที่สี่ ความเคลื่อนไหว
ดำเนินไปช้า ๆ จนถึงจุดที่สุด "ค่อยไรโรเลือน
ลับวิบัญญัติ" ค่อย บ่งสภาพที่กำลังเปลี่ยน
ไปที่ละน้อย ไรโร มีแสงสลัว ช้าช้าทำให้มีหน้า
หนักมากขึ้น และมีน้อยของความเปลี่ยนแปลง คือ
อ่อนแสงลง ๆ เลือน มีหน้าหนักของความพัว
มัว ไม่ชัด และแสงอ่อนลงมากขึ้นอีก เป็นสภาพ
ที่ใกล้จะถึงจุดยุติของการปรากฏ ลับ มีน้ำหนัก
แรงที่สุด เลือน ยังเห็นเป็นรูปเค้าอยู่บ้างแม้จะ
น้อยมาก แต่ ลับ หมกสิ้นไปจากสายตา ว้าง-
เปล่า ในบาทที่สามก็พูดว่า "ส่งฟ้า" ฟ้าที่
กำลังขมุกขมัวมัวมน ปกติฟ้าก็กว้างแว้งแว้งอยู่
แล้ว เมื่อตะวันลับไปจากสายตา ความอ้างว้าง
อย่างรุนแรงก็ปรากฏทันทีทันใด ปรากฏการณ์นี้
แม้เป็นสิ่งที่ได้เตรียมใจไว้รับแล้ว เพราะตะวัน
นั้น ค่อยไรโรเลือน แล้วจึง ลับ แต่ความจืดจ่อ
ผูกพันทำให้ความรู้สึกถึงความพลัดพราก (ลับ)
ไปต่อหน้าต่อตาเห็นรุนแรง จน วิบัญญัติ ซึ่ง
เท่ากับว่า วิญญาณ อันเป็นส่วนสำคัญที่สุดของ
ชีวิต หายดับ ไปในทันใดนั้นด้วย

(โปรดอ่านต่อหน้า 44)

อ่านละเอียด

น่าสังเกตว่าในบาทที่ 2 กวีแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตะวันกับตัวเอง ในบาทที่ 3 ระหว่างตะวันกับฟ้า และบาทที่ 4 ระหว่าง ตะวันกับตัวเองอีก เมื่อตะวันลับไปจากสายตาภายหลังที่ ^{ส่ง}ฟ้า

แล้ว กวีมีความกระทบกระทั่งอื่นมาก เพราะกวีผูกพัน (ใจ) ตัวเองไว้กับธรรมชาติจนกลายเป็น อัน หนึ่ง อัน เดียวกัน กวีรู้สึกว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของฟ้าอัน อ่างว้าง และมีความผูกพันกับ ตะวัน กวีรู้สึกว่า ตะวัน ผูกพันกับ ฟ้า นั่นก็คือ ผูกพันกับตัวเขาเองด้วย. □

ดวงมล ปริพัฒนะ